

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Kongregace sester dominikánek. Život, víra a myšlení
v padesátých letech 20. století**

**The Congregation of Dominican Sisters. Life, Faith and
Thought in the Fifties of the 20th century**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Autor:

doc. ThDr. Jiří Vogel, Th.D.

Edita Kissová

Praha 2016

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce doc. ThDr. Jiřímu Vogelovi, Th.D. za možnost napsání bakalářské práce věnované Kongregaci sester dominikánek. Dále chci poděkovat za odborné rady, korekce a především doporučený studijní materiál ThDr. Jaroslavu Hrdličkovi. Velké díky patří sestrám, které byly ochotné sdílet se mnou své životní chvíle. A na závěr chci velmi poděkovat za pomoc a podporu Bc. Jiřímu Burešovi a Bc. Veronice Šebestové.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Kongregace sester dominikánek. Život, myšlení a víra v padesátých letech 20. století“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 6. 2016

Edita Kissová

Anotace:

Tato bakalářská práce si klade za cíl přiblížit úskalí řeholního života v období komunistické éry a to konkrétně na životě dominikánských řeholnic. V první části práce je přiblížena obecná historie dominikánského řádu, stručně popsán jeho rozvoj se zaměřením na české země. Je ukázáno, jakým způsobem řeholníci bojovali za svou existenci a s čím byli nuceni se potýkat. Stěžejním je však období od roku 1948 do konce padesátých let. Součástí studie je i rozhovor s jednou ze sester, která je pamětnicí komunistické éry. Ústředním bodem práce je boj sester dominikánek za zachování jejich víry a řádu, který nakonec dovedli k vítěznému konci.

Annotation:

The aim of this bachelor's thesis is to bring the pitfalls of religious life during the Communist era and specifically in the life of Dominican nuns. The first part is focused on general history of the Dominican order, his development is briefly described with focus on Czech lands. It is shown how the monks fought for their existence and what they were forced to contend with. However, the key is the period from 1948 to late fifties. The study includes an interview with one of the sister, who remembers Communist era. The main point of the work is how Dominican Sisters fight to preserve their faith and order, which they finally brought to a victorious end.

Klíčová slova:

dominikáni, komunismus, řeholnice, sestry, víra

Key words:

Dominican monks, Communism, nuns, sisters, faith

Obsah:

Obsah	5
Seznam zkratek	6
Úvod	7
1. Od sv. Dominika k českým dominikánkám	8
1.1 Sv. Dominik	8
1.2 Integrace ženských komunit po smrti sv. Dominika	11
1.3 Dominikáni v českých zemích	12
1.3.1 První kláštery	13
1.3.2 Ženské kláštery	14
1.3.3 Úspěchy a pády	14
2. Česká kongregace sester dominikánek	19
2.1 Vznik a rozvoj	19
2.2 Socialistický nepřítel	20
2.2.1 Spor o neděli	21
2.3 Odebírání pravomocí	22
2.4 Akce vyklizení ženských klášterů	23
2.5 Vyrovnání se s novým místem	25
2.6 Zaměstnání sester	25
2.7 Kampaně a soudy	26
2.8 Konec pobytu v Bohosudově	27
2.8.1 Otázka důchodu	28
2.9 Odbojné sestry	28
2.10 Hejnice	29
3. Rozhovor.....	31
Závěr	41
Seznam použité literatury	42
Summary.....	46

Seznam zkratek:

sv. – svatý

bl. – blahoslavený

tzn. – to znamená

tj. – tj.

tzv. – takzvaný

např. – například

s. - strana

sr. – sestra

StB – Státní bezpečnost

SNB – Sbor národní bezpečnosti

sr. M. - sestra Marie

OP – Česká kongregace sester dominikánek

TBC - tuberkulóza

SÚC – Státní úřad pro věci církevní

Úvod

Dnešní česká společnost bohužel zaostává ve vědomostech o řádovém životě. Pokud bychom sledovali dění na ulici, po které jde řádová sestra, nemálo lidí ji bude věnovat pozornost. Její zjev vyvolává otázky a smíšené emoce, které vedou k nepochopení ze stran pozorovatele. Málokoho napadne, že za každým rouchem se skrývá příběh. Nositeli velice zajímavých životů mohou být třeba dominikánské řeholnice vstupující do kongregace v roce 1950. Téma totalitního režimu je v České republice stále citlivé a tabuizované. Například na základních školách výuka končí příchodem komunismu. Dítě tak opouští vzdělávací prostory s omezenými vědomostmi o jakémisi socialistickém režimu a o omezování člověka na jeho právech.

Spojení totalitního režimu a sester dominikánek se tak stalo ústředním tématem práce. Pro objasnění existence Kongregace sester dominikánek je první část věnována sv. Dominikovi, historii a založení řádu dominikánů. Dále se věnuji příchodu řádu do českých zemí, jeho činností a úskalím, které ho potkali, ať už to byl rozvoj řádu za Přemyslovců a Lucemburků na jedné straně, nebo krize za éry husitů a v období německé okupace na straně druhé.

Stěžejním tématem je potom období komunismu. Příchod totalitního režimu měl pro církevní život téměř destruktivní následky. Život sester, který ve své práci líčím, ilustruje plán komunistů na likvidaci řeholí, který však nedospěl ke svému naplnění. Práce obsahuje také rozhovor, s jednou ze sester, která zažila toto složité období na vlastní kůži. Osud kongregace je tak vyličen od roku 1948 po konec padesátých let.

Ve své práci se aspoň z části pokouším odkrýt úskalí řádového života během komunismu. Inspirací je pro mě také obrovská síla víry, kterou sestry prokázaly a jejich schopnost odolat a vytrvat ve svém poslání navzdory nepříznivému osudu. Bohužel nezbývá již mnoho sester, které zažily počátek a konec totalitní éry. Život řeholnic nikdy nebyl snadný, ale může být pro mnohé velkou inspirací a demonstrační síly víry.

1. Od sv. Dominika k českým dominikánkám

V první kapitole se budu věnovat řádu Dominikánů, jejich obecné historii, působení v českých zemích, spiritualitě a rozdělení řádu. Poté vzniku Kongregace sester Dominikánek v Československé republice. Domnívám se, že na úplném začátku je nutno zmínit sv. Dominika jakožto zakladatele dominikánského řádu. Největší pozornost si určitě zaslouží jeho život a to nejen jeho duchovní stránka, i když jeho život byl téměř od samého počátku spojen s církví, ale i stránka světská. Malou část textu budu věnovat i Sv. Tomáši Akvinskému, který patří mezi nejvýraznější postavy dominikánského řádu.

1.1 Sv. Dominik

Éru sv. Dominika můžeme spojovat už s dobou před jeho narozením přibližně v letech 1173- 1175, kdy světčova matka měla vizi o svém výjimečném dítěti. Jejím obsahem byl pes třímající v tlamě hořící pochodeň, který jeho matce vyskočil z klína. Dítě se tak mělo stát šířitelem lásky a víry.¹ Víru v tuto vizi poté podpořila i jeho kmotra, která během křtu spatřila na světčově čele hvězdu, symbol světla ozařující celý svět. Díky těmto vizím se pes s pochodní-symbol žáru víry, a hvězda- světlo pravdy, staly atributy sv. Dominika. Tím však role psa s pochodní v životě světce nekončí, neboť dominikáni nazývali sami sebe „*Domini canes*“, tzn. psi Páně.

Sv. Dominik byl třetím synem Felixe de Guzmána a bl. Jany z Azy. Třetí syn byl podle tradice určen pro duchovní život. Světcovo vzdělání začalo u jeho strýce arcikněze, ve čtrnácti letech se mu místem pro studium stala katedrální škola v Palecii. Po dokončení studia a svěcení se kolem dva a dvacátého roku života stal knězem a následně kanovníkem kapituly katedrály v Osmě, v pozdějších letech se zde stal podpřevorem. Zde si ho také všiml zdejší biskup Diego de Azabes. Sv. Dominik byl velice horlivý, a proto ho biskup přizval v roce 1203 do poselstva kastilského krále Alfonse VIII., jehož úkolem bylo dojednat v Dánsku sňatek mezi tamější princeznou a kastilským princem.

¹ „...tedy že počala kazatele, který svým štěkotem svatého učení probudí ze spánku hříšné duše a že bude šířit po světě oheň, který na zemi přinesl Ježíš.“ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006, s. 18.

Při této pouti došlo ke dvěma konfrontacím a to s albigenkými na jihu Francie a kočovným kmenem Kumánů v německých oblastech. Albigenští² jsou pravděpodobně prvními bludaři a heretiky, se kterými přišel sv. Dominik do styku. Jelikož si kladl otázku, co se stane s hříšníky, došel k rozhodnutí obracet bludaře na pravou víru. Světcova další cesta tedy vedla rovnou do Říma k papeži Innocenci III., před kterého předložil žádost, zda by mohl odjet z Osmy mezi Kumány, a hlásat evangelium. Žádost mu byla zamítnuta, protože v té době křesťanstvím zmítala náboženská krize vyvolaná katary. Hereze nabrala takové síly, že následkem bylo zabírání církevního majetku šlechtou.

V červnu roku 1206 se sv. Dominik s biskupem Diegem a cisterciáky rozhodl radikálně změnit přístup k bludařům, ve snaze více se jim přiblížit. Tato změna spočívala zejména ve způsobu života. Chodili bez peněz, pěšky a šířili a vykládali pravdy pravé víry. Zaměřili se hlavně na největší heretická střediska, jako byla Toulouse, Béziers a Carcassonne.

Po smrti biskupa Diega dělal Dominikovi společníka Vilém Claret. I ten mu byl nápomocný v boji s heretiky³ a šíření evangelia. Jejich snaha se vyplatila například ve vsi Prouille u Fanjeaux, kde díky jejich snaze došlo k obrácení několika žen. Tyto ženy se staly velkými podporovatelkami díla sv. Dominika, a proto se světec rozhodl, založit jim ve vsi klášter. Stalo se tak v roce 1206. Tím vznikl první klášter dominikánských mnišek⁴ a základna sloužící k další misie.

Ve své snaze obrátit kacíře na pravou víru, sv. Dominik ještě zvýšil horlivost a aktivitu v kázání Božího slova, a v roce 1209 založil spolek zvaný *Milites (Jesu) Christi*, tzn. Vojáci (Ježíše) Krista. Tento spolek byl prvním krokem k založení řádu a časem z tohoto společenství obránců víry opravdu vznikl III. řád sv. Dominika. Přestože pro

² Albigenští nesou jméno podle města Albi, kde se rozšířili, ale říkalo se jim také kataři (z řeckého *katharoi* = čistí). Žili v jižní Francii a severní Itálii ve 12. Století. Byli heretiky vyznávající dualismus: dobrý Bůh, který je Stvořitelem sesílající na tento hmotný svět Ježíše Krista a tvořící duchovno (Nový zákon) a na druhé straně bůh/d'ábel, stvořitel hmotného světa a lidského těla (Starý zákon). BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006, s. 19.

³ Slovo hereze označuje odchylky od správné víry ve věcech víry, tam kde nebylo místo pro kompromis. Pro církev byli ve středověku heretici daleko větší hrozbou než například židé nebo muslimové, kteří nesli spíše status tzv. Hostů. VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české. Sv. 2. 1197-1250*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-273-2., s. 22-23.

⁴ Sestry a mnišky se řadí do II. řádu. I. řád patří bratřím a řád III. laikům – terciářům a na poslední čtvrtou skupinou jsou sekulární instituty.

založení řádu dělal sv. Dominik vše, co bylo v jeho silách, na koncilu v listopadu roku 1215, byla jeho žádost zamítnuta: „...a ve svém 13. kánonu jasně stanovil, že pro řeholní komunity nesmějí existovat žádné jiné řehole než Benediktova a Augustinova.“⁵

Světčova snaha se však po letech vyplatila a dne 22. 12. 1216 vydal papež Honorius III. bullu *Religiosam vitam eligentibus*, kterou povolil vznik nového řádu, na to 11. 2. 1218 navázal bullou *Gratiarum omnium* prohlašující členy bratry kazateli, neboť zde byli již označeni jako „kazatelský řád“. V církvi tak došlo k unikátní situaci, kdy kázání Božího slova, které bylo původně určeno pouze biskupům, se z papežovy vůle stalo součástí činnosti nějakého řádu. Řád tak neměl pouze kazatelský charakter, ale také apoštolský⁶ a byl určen k pomoci biskupům. Také jim Honorius III. v bulle *Gratiarum omnium* povolil kázat po celém světě. A tak se řád postupně šířil přes jižní Francii, Bologni, Paříž, Itálii, Španělsko. Také zakládal konventy a přijímal studenty v univerzitních městech, kterými byly například Oxford, Bologna a Paříž.

Bologne se stala místem pro svolávání kapitul. První generální kapitula se konala na letnici roku 1220. Hlavním předmětem jednání bylo, komu náleží nejvyšší moc v řádu. Rozhodnutí znělo, že úřad nejvyšší moci připadá kapitule, nikoli magistrovi. Magistrovi připadl jiný úkol, členové řádu mu museli skládat slib poslušnosti. Tím se z řádu stal osobní svaz. To znamená, že se nevstupuje do kláštera, ale do řádu jako celku, k čemuž došlo také prvně v dějinách církve. Aby byla kazatelská činnost možná, nesměl řád vlastnit žádné hmotné statky. Obsahem druhé generální kapituly konající se na konci května 1221 bylo zřízení provincií. Ustanovili jich osm⁷ a každá musela mít minimálně pět až šest konventů v ideálním počtu jeden plus dvanáct členů, což je symbolikou pro Krista a apoštoly.

Po druhé generální kapitule zamířil sv. Dominik do Lombardie. Byl však nucen se z důvodu vyčerpání vrátit do Bologně. Zde 6. 8. 1221 zemřel. Ještě než skonal opásán železným řetězem kajícíka, provedl generální zpověď před dvanácti bratřími. Jeho tělo bylo uloženo v řádovém kostele sv. Mikuláše v Bologni. Papežský legát kardinál Hugolin, který se světčova pohřbu účastnil, ho 3. 7. 1234 již jako papež Řehoř IX. kanonizoval.

⁵ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006, s. 21.

⁶ Byl vůbec prvním apoštolským řádem v dějinách církve.

⁷ Provincie byly zřízeny ve Francii, Římě, Lombardii, Anglii, Německu a Uhrech.

Poslední odstavce této části textu chci věnovat jednomu z nejznámějších členů dominikánského řádu, sv. Tomáše Akvinského. Jedná se o jednoho z největších představitelů scholastiky a katolické teologie. Sv. Tomáš Akvinský se narodil v roce 1225, pravděpodobně severně od Neapole na hradě Roccasecca. Jeho studium započalo v pěti letech v benediktýnském klášteře v Monte Cassinu. Později se začal věnovat studiu filosofie v Neapoli. Vzhledem k hříšnému životu neapolských studentů, vstoupil světec do řádu kazatelů.⁸ Jeho rodina, až na sestry, byla proti jeho rozhodnutí. O rok později se mu podařilo složit řeholní sliby a učitelem se mu na pařížské univerzitě stal sv. Albert Veliký. Titulu mistra teologie se mu dostalo v roce 1256. Světcův život skončil poměrně brzy dne 7. 3. 1274, při cestě na II. lyonský koncil. Téměř o sto let později, byly jeho ostatky převezeny z cisterciáckého opatství Fossanuova do dominikánského kostela v Toulouse a poté do kostela sv. Sernina. Což bylo možné až po francouzské revoluci. Papež Jan XXII. prohlásil Tomáše Akvinského v roce 1323 za svatého.⁹

Učení sv. Tomáše Akvinského se již od 13. století nazývá tomismem, jeho pojetí rozumu a zjevení je hlavním tématem scholastiky. Mezi jeho nejvýznamnější spisy patří *Summa theologiae* a Suma proti pohanům neboli *Summa contra gentiles*, kde se zabýval nejdůležitějšími články víry. Ve filosofii jsou také důležité jeho názory ve věci tzv. sporu o univerzálie, kde je umírněným realistou a také jeho důkazy Boží existence.¹⁰

1.2 Integrace ženských komunit po smrti sv. Dominika

Otázka ženských řeholí nesmí být opomenuta. Sv. Dominik byl ženským řeholím nakloněn, založil několik ženských klášterů první z nich na jihu Francie.¹¹ Další ženské kláštery založené sv. Dominikem byly v Bologne či v Madridu a ani Řím nezůstal bez povšimnutí, světec tu provedl několik reforem ženských klášterů. Ale pozornost vůči ženským komunitám po zakladatelově smrti značně opadla. Ženy velmi usilovaly o přijetí

⁸ Jako rok vstupu se uvádí 1244.

⁹ Za svatého byl prohlášen bez beatifikačního procesu, tzn., že církev ručí za to, že dotyčná osoba je v nebi. Prohlášen za svatého byl sv. Tomáš Akvinský především za své zásluhy v církvi v oblasti teologie a scholastiky. „...(*quot scripsit articulos, tot miracula fecit*, tj. „kolik napsal pojednání, tolik zázraků vykonal“). BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-088-8. s. 26.

¹⁰ Více viz. STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd. 8., v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. Studium. ISBN 978-80-7195-206-0. s. 191-201.

¹¹ Zmíněno výše.

do řádového společenství, ale setkaly se s odmítnutím. Dominikáni pohlíželi na celou situaci problematicky. Problémy s přijetím ženských společenství spočívaly například v otázce materiálního zabezpečení ženských klášterů. Bratři tvrdili, že ženy nemohly splňovat ideu radikální chudoby, protože nebyly schopny si obstarat živobytí stejně, jako to bylo u řádových bratrů. Pro řeholnice byla tato otázka poněkud problematická. Dále se řád ohrazoval argumentem ohledně personálního zajištění duchovní správy sester. Například klášter v Římě S. Sisto měl šest řeholníků. Kdyby každý ženský klášter měl dostatečně přijatelný počet řeholníků, mohlo by dojít k omezení kazatelské činnosti. Toto byl další důležitý bod, kterého se řád obával, jako možného následku přijetí ženských společenství do dominikánského řádu.

Bodem zlomu byl rok 1245, kdy si francouzské mnišky z Montagris vymohly na papeži Inocentu IV. bulu, kterou se začlenily do dominikánského řádu a byly svěřeny do péče bratřím. Tento počín byl impulsem pro další kláštery, například v německých krajích kazatelský řád dostal do péče, v té době (píše se rok 1250), 32 ženských klášterů. Řád se nadále snažil najít uspokojivou symbiózu mezi mužskou a ženskou větví. S řešením přišel papež Klement IV. v roce 1267, který řádu udělil starost nad sestrami a duchovními záležitostmi, ale majetková zodpovědnost nad kláštery byla ponechána sestrám. Tímto papežovým kompromisním řešením, byly problémy mužské větve řádu vyřešeny.¹²

1.3 Dominikáni v českých zemích

V této části práce chci přiblížit život kazatelského řádu v českých zemích a ukázat, jaké mělo pro dominikány následky, když se stavěly na odpor viklefismu či husitství, co jim vzala třicetiletá válka a proč byly například zrušeny ženské řehole za Josefa II. Začátky řádu byly poklidné, ale česká provincie zažívala i poměrně „divoká“ období. A to bludařská století následovaná válkami, které nenechaly kazatelský řád v poklidu. Dominikáni se sice snažili o přežití v české provincii, ale v určitých obdobích poněkud marně.

¹² Otázce ženských řeholí věnuje Tomáš Černušák šestou kapitolu ve své knize o historii dominikánů. Neopomíná ani vznik klášterů ženské větve řádu v českých zemích. ČERNUČÁK, Tomáš. Vznik provincie a její rozvoj do husitských válek. In.: ČERNUŠÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. s. 11 – 101. ISBN 80-85929-50-3. s. 54.

1.3.1 První kláštery

S počátkem kazatelského řádu jsou spojováni dva bratři, bl. Česlav a sv. Hyacint.¹³ Oba byli přijati do řádu zakladatelem sv. Dominikem. Na svých cestách se po nějaké době rozdělili a bl. Česlav přijel do Čech, byl hostem biskupa Ondřeje v Praze, zde dostal povolení od krále Přemysla Otakara I. k založení dominikánského řádu. První dominikánský klášter zasvěcený sv. Klimentu vznikl v Praze Na Poříčí.¹⁴ Datace je poněkud nejistá, jako rok založení se udává 1226. Tento rok se shoduje s příchodem dominikánů z Polska.

Olomouc se stává vedle Prahy dalším místem, kde můžeme zaznamenat počátky dominikánského řádu u nás. Měl tudy procházet na své cestě do Krakova právě sv. Hyacint (Jacek) v roce 1222 se skupinou dominikánů. Poprvé o nich máme zmínku z roku 1227. Zmínky o klášteře schází. Nedochovala se ani listina Václava I., ve které se prý panovník věnoval dominikánům, konkrétně starší kapli sv. Michala s pozemky. Tuto listinu v roce 1255 potvrdil Přemysl Otakar II., kaple však byla malá a členové kazatelského řádu si museli pomoci vlastními silami a postavit si nový prostorný kostel.¹⁵

Kláštery se převážně umisťovaly na okraj měst nebo blízko hradeb. Důvody byly různé. Jedním byla chudina žijící na okraji společnosti a tudíž i města, jeden z „hlavních

¹³ Milan Buben vysvětluje, jak se z jeho původního jména Jacek stalo Hyacint: „... (jméno Jacek, Jakub, bylo jedním životopiscem změněno na Jacinthus, z čehož vzniklo jméno Hyacint)...“ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-088-8. s. 55.

¹⁴ Založením kláštera se zabývá Tomáš Černušák ve své práci o vzniku dominikánských provincií. Zmiňuje se zde o problému připisování si zásluh o založení kláštera. Jak již bylo výše uvedeno, klášter sv. Klimenta byl založen bl. Česlavem, Tomáš Černušák dodává informaci o bratru Jeronýmovi, který klášter pomohl založit. Avšak zásluhy za založení si připsali i němečtí dominikáni z Kolína nad Rýnem, kteří tvrdili, že klášter byl založen v roce 1225. Vzhledem k nejasnostem o původu založení kláštera, autor uvádí více pramenů, které se zmiňují o klášteře sv. Klimenta nebo o kazatelském řádu. ČERNUČÁK, Tomáš. Vznik provincie a její rozvoj do husitských válek. In.: ČERNUČÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. s. 11 – 101. ISBN 80-85929-50-3. s. 19 – 21.

¹⁵ „Přemysl Otakar II. podpořil olomoucké dominikány ještě coby moravský markrabě v r. 1250, kdy jim svým mandátem přiděluje cestu vedoucí za klášterním dormitářem.“ ČERNUČÁK, Tomáš. Vznik provincie a její rozvoj do husitských válek. In.: ČERNUČÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. s. 11 – 101. ISBN 80-85929-50-3. s. 23.

objektů“ řádové činnosti. Dalším důvodem mohla být tzv. „apoštolská chudoba“, která byla jednou z hlavních pracovních náplní členů řádu. Kláštery (není myšleno pouze kláštery dominikánů) se však také stávaly jádry osídlení krajiny či významnými rezidenčními středisky. Někteří velmožové ve 12. - 13. století berou řeholní život velmi vážně a často se stává, že přijímají klášter jako svého "potomka", kterému odkazují dědictví.¹⁶

1.3.2 Ženské kláštery

Ženské kláštery vznikaly současně s mužskými, tedy v průběhu 13. a 14. století. Byly jimi například Herburský klášter, klášter sv. Anny v Brně, klášter sv. Jiří v Hradci králové, Olomoucký klášter při kostele sv. Kateřiny, pražský klášter sv. Anny a klášter na Újezdě, klášter v Žluticích, Duchcově a Kralupech.¹⁷ Zakladatelky ženských klášterů byly i panovnické rodiny, například královna Eliška Přemyslovna se v této oblasti velice angažovala. Zajímavostí u ženské větve dominikánů, je existence dvou ženských klášterů současně v jednom městě, toto se týkalo spíše větších měst. Přínosem pro řehole byla i přízeň ze strany šlechtických rodů, kdy se členkami stávaly i některé šlechtické dcery. Tím prestiž a obliba dominikánek stoupala.

1.3.3 Úspěchy a pády

13. století bylo stoletím úspěchu a rozmachu dominikánského řádu. Vzhledem k tomu, že polská řádová provincie byla držitelem pravomocí, české země se zodpovídaly jí. Proběhlo 21 provinciálních kapitul, aby se české země mohly oddělit. Nakonec k rozdělení došlo a vznikla tak česká a polská provincie. Stalo se tak v Mětách v roce 1298, kdy o rozdělení rozhodla generální kapitula a česká provincie se stala dvanáctou vzniklou provincií dominikánského řádu. Českým provinciálem se stal polský provinciál Zdislav, byl jmenován v Kolíně nad Rýnem.

Vzhledem k dominikánskému učení, šíření evangelia, vykládání pravdy víry, byli dominikáni zapojeni do inkvizičního procesu, nejen mimo české země, ale i v nich. Stalo

¹⁶ VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 2. 1197-1250*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-273-2., s. 309-310.

¹⁷ Více na toto téma nalezneme v publikaci T. Černušáka. ČERNUČÁK, Tomáš. Vznik provincie a její rozvoj do husitských válek. In.: ČERNUŠÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. s. 11 – 101. ISBN 80-85929-50-3. s. 58.

se tak v roce 1257, kdy Přemysl Otakar II. vyslal žádost o pomoc v boji proti heretikům k papeži Alexandrovi IV. Papež jeho žádosti vyhověl a pověřil inkvizičním úřadem Bartoloměje a Lamberta, brněnské minority. Snaha stíhat kacíře byla veliká. V době, kdy již byla inkvizice svěřena do rukou dominikánského kláštera sv. Klimenta, bylo upáleno čtrnáct kacířů. Stalo se tak v Praze v roce 1315. Inkviziční procesy však měly následky pro kazatelský řád. Pražskému biskupovi Janu IV. z Dražic se jejich počínání nezamlouvalo z důvodu brutálních trestů určených bludařům. Proto v roce 1318 nechal pražský biskup inkvizitory sesadit. Následovaly roky přehazování inkvizičního úřadu.¹⁸ Celý kacířský proces ukončil až Karel IV., kdy moc inkvizice rozšířil po všech českých zemích.

Status dominikánského řádu za Karla IV. nabral větší vážnosti, jelikož panovník využil vzdělanosti kazatelského řádu a vyslal požadavek generální kapitule. Žádost obsahovala požadavek na povýšení učiliště u sv. Klimenta na studium generale.¹⁹ Díky tomuto povýšení zde krátce pobyl doktor teologie Jan z Dambachu, který byl do Prahy poslán kapitulou. O vysoké vzdělání v dominikánském řádě, bylo na nějaký čas postaráno. Celkovému rozvoji církevního života v českých zemích přispěla zejména papežská bula z 30. dubna 1344, která povyšovala pražské biskupství na arcibiskupství.²⁰ Těmito událostmi pomalu končí éra poklidného rozvoje provincie v českých zemích.

Události, které následovaly, považují za důležité zmínit, nejen proto, že se jednalo o první velkou krizi dominikánského řádu, ale také proto, že je velice zajímavé sledovat střet mezi dominikány a heretiky.²¹ Těmito heretiky, byli například Konrád Waldhauser.. Ten byl do Prahy povolán přímo císařem, který ho také hmotně zajistil. Waldhauser se věnoval kázání v kostele sv. Havla na Starém městě pražském. Kázání vedl ve svém mateřském jazyce, kterým byla němčina a cílil převážně na měšťany a studenty. Kritizoval hýřivý život, dle jeho úvah zbytečné módní výstřelky a zejména žebravé řády. To nakonec vedlo, i přesto že se snažil být v této činnosti opatrný, k jeho nařčení z kacířství. Konrád Waldhauser si vysloužil zažalování ze strany magistra řádu Šimona de Langes, který se

¹⁸ Milan Buben se ve své Ecyklopedii řádů a kongregací popisuje tento problém předávání inkvizičního úřadu. BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-088-8. s. 57.

¹⁹ Tzn. univerzitu, vysoké učení.

²⁰ Více o vzniku Pražského arcibiskupství viz BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 4A. 1310-1402*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-501-4. s. 189-192.

²¹ Katolická církev samozřejmě tyto muže považovala za bludaře, kacíře a heretiky, avšak záleží na úhlu pohledu, jestli v podání těchto osobností jde o hereze či nikoliv.

v ten čas nacházel právě v Praze. Jeho posluchačem byl Jan Milič z Kroměříže, který zásady svého učitele nejen hlásal, ale také se podle nich snažil žít.²² Mezi kritizované bludaře samozřejmě patřili i Jan Viklef a mistr Jan Hus, jakožto horlivý obránce a zastánce viklefismu. Proti nauce Jana Viklefa vystoupil člen dominikánů Petr z Brna, který studoval na Oxfordské univerzitě, kde se s viklefismem velice dobře obeznámil. Vzhledem ke svým postojům a veřejné kritice vůči Husovi, Viklefovi a dalším, si po smrti Václava IV. a mistra Jana Husa, byl dominikánský řád nejvíce vystaven likvidaci vlastních klášterů ze strany husitů. Bylo zničeno a zlikvidováno mnoho klášterů a většina z nich nebyla v budoucnu už obnovena. Jedním z prvních stanovišť, které husité napadli, byl klášter sv. Klimenta v Praze. Klášter byl zničen a bratři povražděni. Některé kláštery vyvázly, ale za podmínky, že města přijala Čtyři pražské artikuly. Tak se stalo v Českých Budějovicích a Litoměřicích. Proto byl řeholníkům povolen kališníky odchod do německých klášterů. Kláštery, které přežily, byly v oblasti Moravy a Slezska. Jmenovitě Jihlava, Olomouc, Brno a Znojmo. Proto se po husitských válkách přeneslo těžiště provinciálu na Moravu.

Přenesení provinciálu mělo své následky. Vzhledem k utrženým ranám během nájezdu husitů, dominikánskému řádu nezbylo příliš mnoho klášterů. Řád postupně chudl a počet členů se zmenšoval. Na půdě českého provinciálu muselo dojít k reformaci, tato reformace neměla takový úspěch, jaký bratři předpokládali. Potřebovali obnovit stavy klášterů, proto jim byli posíláni členové z jiných zemí, kteří třeba nedosahovali potřebného vzdělání a jevíli tak poněkud laxní přístup vůči životu řeholníka. Přestože byla situace pro českou provincii beznadějná, na poslední chvíli přišla pomoc ze strany generála řádu Hyppolita M. Beccaria. Přesvědčil se o zoufalé situaci v českých zemích a tak do české provincie byli zasíláni pouze kvalitně vzdělaní členové dominikánského řádu. Tato záchrana byla jakousi světlou chvílí pro řád, ale bohužel ne na dlouho. Blížila se doba českého povstání a následně třicetiletá válka. Pro představu uvedu dvě čísla, jaký byl stav české provincie v době reformace. Mužské konventy měly celkový počet 40 členů a ženské kláštery 30 řeholnic.²³

²² BOBKOVÁ, Lenka a Milena BÁRTOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 4B. 1310-1402*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-551-0. s. 93-94.

²³ Vizitaci české provincie provedl bratr Vincenc Sahier a následně posílá 8. listopadu 1613 do Říma podrobnou zprávu. Podrobné informace o řádu uvádí Augustin Prokop v knize o dominikánské historii. PROKOP, Augustin. *Česká provincie v 15. – 19. století*. ČERNUŠÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián

Na provincii se tedy hrne další katastrofa. Moravské kláštery byly obsazeny a v některých případech i vybity. Například v olomouckém klášteře směl zůstat jen převor a jeden bratr laik. Zbytek byl poslán do vyhnanství. Oproti olomouckému klášteru byl brněnský vybit kompletně. Nebyl ale jediným klášterem, který takto dopadl. Ve Znojmě byl zlikvidován chrám i klášter, jelikož tu byl nucen pobývat velitel s protestantskými vojsky, která čítala na 300 protestantských vojáků. Po bitvě na Bílé hoře, se řád snažil alespoň udržet podobně jako po husitských válkách a to přijímáním členů ze zahraničních provincií. Kazatelský řád začal trochu nabírat na síle.

Přestože situace pro dominikány začala vypadat mnohem lépe, stav v českých zemích byl nestabilní. Situace vykulminovala ve třicetiletou válku. Samozřejmě česká provincie dominikánů nezůstala bez úhony. Znovu. Aby se stav v kláštorech zlepšil, vyslal generál řádu do Čech Jana Voltu z aragonské provincie. Do české provincie nepřichází pouze on, ale řada dalších cizinců, což se samozřejmě nelíbilo českým řeholníkům, a tak stav v kláštorech nabíral na veliké nespokojenosti. Generál řádu 31. prosince 1644 musel provést opatření nad českou provincií a to tak, že vyměnil komisaře provincie Mag. Jakuba Regulu (vůči němuž byl značný odpor), za Jiřího Herbensteina. Toho ustanovil nejen komisařem, ale i vikářem provincie. Stav řádu se uklidnil a následné roky byly alespoň trochu poklidné.

Nový úpadek řádu přišel za josefinismu. Česká provincie za pruské války ztratila slezské kláštery, tedy až na opavský a těšínský konvent. První pruská válka (1740 – 1742) vedená králem Friedrichem II. se rozšířila až na rakouské území, a válčilo se tzv. o "rakouské dědictví". Jelikož Marie Terezie utrpěla porážku, která znamenala pro císařovnu ztrátu Slezska, tak následkem pro dominikány byla ztráta části klášterů české provincie. Nejen válečná vlna, ale i nástup vznikajícího osvícenství, byly příčinou úpadku řádu. Do pomalého rozkladu řeholního života zasadil poslední ránu Josef II. Josefinismus rozdělil kláštery na užitečné, přínosné veřejnosti a ty, které nebyly veřejnosti k žádnému veřejnému užítku. Tak byl zrušen II. řád, ženská větev, dále III. řád a růžencová bratrstva. Z celé české provincie zůstalo pouze pět klášterů.²⁴

NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. *Dominicana*. s. 103 – 114. ISBN 80-85929-50-3. s. 105 – 106.

²⁴ Jak Augustin Prokop tak Milan Buben podávají podrobný přehled o zrušených kláštorech na českém území. PROKOP, Augustin. *Česká provincie v 15. – 19. století*. ČERNUŠÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a

Skoro po půl století proběhla vizitace české a rakouské provincie. Tehdejší stav v roce 1844 činil 46 členů v české provincii a v rakouské 40 členů. Po tomto zjištění se generál řádu Alexandr Vincent Jandel rozhodl provincie sloučit a tak v roce 1857 vznikla tzv. Říšská provincie. Pro českou část řádu to byl velice prospěšný tah, jelikož se kláštery opět naplňovaly a laický III. řád konal zase misie a šířil slovo boží. Prestiž řádu stoupala, jenomže touha po samostatnosti z daleka nevytizela. Naopak sílila více a více. Bratři vyslali žádost o osamostatnění a následně v roce 1905 byli vyzváni, aby se vyjádřili. Výsledkem byl počet 84 bratří české provincie a 70 členů provincie rakouské. Pro českou část to mělo více než pozitivní následky a tak magistr řádu Hyacint M. Cormier vydal dekret na obnovu české provincie a jmenoval prvním provinciálem²⁵ Václava Bubeníka. Konvent u sv. Jiljí v Praze se stal sídlem pro českou provincii.

Příchod první světové války nepřinesl řádu nijak velké komplikace až na povinné narukování dvaceti bratří laiků. V meziválečném období dominikánský řád vyvíjel publikační aktivity. Členové řádu vydávali například časopis *Růže dominikánská*, který byl vydáván pro členy růžencového bratrstva a vycházel v Praze. V Olomouci vycházela *Filosofická revue* nebo časopis *Na hlubinu*, ten byl zase určen pro čtenáře se zájmem o duchovní život. Meziválečná doba byla příznivá i pro oživení a rozvoj III. řádu. Tato poklidná léta spěla ke konci. Na začátku druhé světové války se od české provincie odtrhly konventy v Litoměřicích, Znojmě a Košicích. Následovalo zastavení dominikánské publikační činnosti (a nejen té), ta však nebyla zastavena úplně, jelikož bratři vydávali letáky. Překvapivé je, že tuto činnost nechalo gestapo bez povšimnutí. Nejhorší pro řád byly oběti, kterým bratři neunikli.

Než se stačila česká provincie vzpamatovat z následků druhé světové války, musela čelit dalšímu nepříteli v podobě komunistického režimu, ten se zaměřil na řeholní život v Československé republice s myšlenkou jej kompletně zlikvidovat.

Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. s. 103 – 114. ISBN 80-85929-50-3. s. 112. BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-088-8. s. 61 – 62.

²⁵ Ten jako první nesl titul *provinciae Bohemiae prior provincialis*.

2. České kongregace sester dominikánek

2.1 Vznik a rozvoj

Kongregace byla založena v Olomouci - Řepčíně z podnětu olomouckých dominikánských bratří a několika příslušnic III. řádu. Bratři dohlédli, aby se dostalo terciářkám řeholní výchovy. Ta jim byla poskytnuta v ženském dominikánském klášteře ve městě Gleisdorf v Rakousku. Odtud se sestry vrátily dne 12. 9. 1889 se svou první představenou Marií Rajmundou Jidrovou. Toto datum je dodnes připomínáno jako den vzniku kongregace. K oficiálnímu přičlenění do rodiny sv. Dominika došlo dne 4. 2. 1908 zásluhou magistra řádu bl. Hyacinta Maria Cormeira. I přesto, že dekret o papežské úchvale byl sestrám přidělen až 24. 1. 1944.

Cílem těchto řeholnic bylo vzdělávání dětí. Šlo především o děti z venkova, které měly ke vzdělání jen velmi omezený přístup. Tak byla v Olomouci – Řepčíně otevřena obecná škola. Postupně vznikaly další školy, ale i ústav pro vzdělání učitelek. Další pracovní náplní byla charitativní činnost. Sestry se staraly o tělesně a mentálně postiženou mládež, o děti v sirotčincích, o staré a nemocné v domovech důchodců. Rozvoj kongregace byl úspěšný a stále se rozrůstala. V roce 1939 čítala na 28 působišť v Československé republice. Sestrám se dařilo i mimo Československo a evropský kontinent. Kupříkladu v USA měla kongregace 7 působišť.²⁶

Nacistická okupace přinesla dominikánkám citelné ztráty. Došlo k zabrání několika řádových domů a dalším ranám. Přesto příchod nacismu s sebou nenesl pro řád taková příkoří jako po něm nadcházející komunistická éra. Později uvedu pár konkrétních příkladů vypracovaných s. M. Janou Žákovou a s. M. Božislavou Pálkovou k tématu nacistické okupace.²⁷...) Jedna z prvních ran byla ztráta filiálek, ta přišla okamžitě po okupaci. Dále řád ztratil téměř sto chovank, kterých ještě před rokem 1939 bylo na 200. Rušeny byly školy a ústavy a ubývalo také řeholního dorostu. Do škol, které ještě fungovaly, byla zavedena výuka německého jazyka, jejíž efektivita měla být co nejvyšší i na úkor toho, že sestry byly z důvodu velkého počtu vyučovacích hodin silně přetěžovány. Vzdělávací

²⁶ HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. Encyklopedie. ISBN 80-7192-222-6.

²⁷ ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003.

činnost v protektorátu byla velmi omezována. Okupanti neradi viděli vysokou vzdělanost v českých zemích. Zavírání škol pokračovalo až do té míry, že byly uzavřeny téměř všechny. Jednalo se hlavně o školy církevní. Jakmile skončila druhá světová válka, sestry dělaly všechno pro obnovu vzdělávací a charitativní činnosti dominikánek. Jejich urputná snaha však nestačila přinést ovoce a po krátkém období klidu přichází komunistický režim se svými ideologiemi a sestrám se v jejich podobě objevuje další nepřítel, kterému musejí čelit.

2.2 Socialistický nepřítel

Jedním z hlavních cílů komunismu, byla úplná likvidace řádů. Z počátku se protináboženský vývoj projevoval nenápadným odebíráním vzdělávacích institucí či sociálních zařízení. Pak ale režim udeřil tvrdě. Pro představu, průběhu akce, která měla zcela rozebrat řády u nás a tím i náboženský život v Československu, uvedu rozdělení období provedené sr. M. Benedictou Hübnerovou: „Celé období let 1948 – 1956 by se dalo rozdělit na tři části:

1. Postupné oklešťování činnosti, zábory majetku a postátňování škol (1948 – 1950).
2. Roztržení kongregace na dvě části:
 - a) sestry zaměstnané u charitní činnosti (zůstalo jim to, co konaly dříve),
 - b) sestry vyvezené na práci do továren, eventuálně zavřené v domácím vězení (1950 – 1954).
3. Postupná likvidace továrních zaměstnání a převádění sester do charitních zařízení (1954 – 1959).²⁸

Toto rozdělení, je hrubou ilustrací, toho jaká byla následující léta po roce 1948. V dalších krocích popíšu podrobněji, jaké překážky na řeholnice čekaly.

2.2.1 Spor o neděli

Postupně silící omezování církve ze stran KSČ brzy začalo přinášet první spory. Velkou rozepří vyvolalo téma oslavy církevních svátků. Tomu se věnuje podrobně Zdeněk

²⁸ HÜBNEROVÁ, sr. M. Benedicta. Česká kongregace sester dominikánek. In: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005. s. 92 – 132. ISBN 80-7699-195-7. s. 95.

Demel.²⁹ Jak autor uvádí, celý spor začíná před 25. únorem 1948. V té době musela vláda řešit velmi špatný hospodářský stav země a jako východisko z problémů vyhlásila dne 28. 10. 1946 dvouletý hospodářský plán. Aby se hospodářská situace v zemi zlepšila, bylo potřeba krom jiného snížit počet zasvěcených svátků. Po tomto rozhodnutí se zvedla vlna odporu. Biskupové to označili jako čin, který je pro katolíka vzpourou proti Bohu, jejímž následkem má být vidina zvýšení pracovní produktivity.

Tlak, který byl po tomto kroku na vládu vyvinut, byl obrovský. Ta byla nakonec nucena ze svého plánu ustoupit a dne 20. 12. 1946 vydala zákon týkající se úpravy svátkového práva. Pracovní volno pak připadlo na 11 církevních svátků. Na první pohled se tento výsledek může jevit pro katolíky jako uspokojující, ale opak je pravdou. Existoval totiž třetí paragraf umožňující, z hospodářských důvodů, zrušení pracovního volna. Výjimku tvořily pouze Vánoce, svátek Všech svatých a Nový rok. Tento tzv. Zákon o pracovním volnu byl nakonec v roce 1948 zrušen.

Další součástí tohoto dvouletého plánu, bylo zavedení tzv. národních směn a to o nedělích. Samozřejmě to byla další součást protináboženského programu. Církev tento krok nenechala bez povšimnutí, což mělo za následek opravdový boj. Pro komunisty to byla hospodářská sabotáž. Církev však ve svém odporu nemohla jít tak daleko, jak by chtěla, což mělo za následek rok od roku razantnější zmenšování jejich pravomocí. Navíc 1. ledna 1952 začal platit zákon o státním svátku a památných dnech, jehož následkem bylo zrušení pracovního volna na dalších 7 liturgických slavnostech. Byly jimi: Zjevení Páně, Nanebevstoupení Páně, svátek Božího těla, dále svátek apoštolů Petra a Pavla, svátek Všech svatých, Neposkvrněné početí Panny Marie a Nanebevzetí Panny Marie.³⁰

Stát tak získával čím dál tím větší kontrolu nad církví. K ještě větší kontrole nad církví vedly události z neděle 19. června 1948, kdy probíhaly slavnosti Božího těla. Byl čten list s názvem *Věřícím v těžké hodině velké zkoušky* od československých biskupů a ordinářů. Tímto dílem si církev znatelně pohoršila. Veřejně v něm totiž prohlásila, že

²⁹ DEMEL, Zdeněk. Neděle a totalita. In: HANUŠ, Jiří a Petr FIALA. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2001. S. 97 – 119. *Historia ecclesiastica*. ISBN 80-85959-98-4.

³⁰ Autor upřesňuje: „Pokud tyto slavnosti připadaly na všední den, přesouvalo se jejich slavení na následující neděli.“ DEMEL, Zdeněk. Neděle a totalita. In: HANUŠ, Jiří a Petr FIALA. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2001. s. 97 – 119. *Historia ecclesiastica*. ISBN 80-85959-98-4. s. 100.

spolupráce mezi církví a státem je naprosto nemyslitelná, protože církvi jsou nuceny totalitní ideály. Dále bylo řečeno, že církev byla zbavena veškerých práv a je sledována. Následkem toho jsou biskupové a ordináři falešně nařčeni z protistátních postojů a komunisté začali posílat členy StB nebo SNB jako „církevní důvěrníky“ na nedělní slavení eucharistie. Tito pracovníci pak museli podávat hlášení o kázání kněze. Kontrolovali, zda nebylo řečeno něco protistátního a jestli kněz přednesl to, co mu církevní tajemník zadal. Většinou se jednalo o socialistickou propagandu. Je zajímavé, že pro církevní tajemníky byl veliký problém najít „špehy“ z řad věřících, kteří jim měli v kontrolách pomáhat.

2.3 Odebírání pravomocí

I když se po válce snažily sestry výuku oživit, byl to poněkud tuhý boj. V roce 1946 ještě probíhala výuka ve školách, o které se staral řád, ale stálo to veliké úsilí si školy udržet a zachovat. Největší zarputilost v této tahanici musel prokázat mateřinec V Olomouci – Řepčíně.³¹ Dění v oblasti boje o školy vykulminovalo vydáním nového školského zákona o jednotě školství z 21. dubna 1948. Tento zákon měl přinést naprostý konec působení řeholnic ve školství. Nastaly papírové tahanice. Spousta škol spolupracovala s biskupy, ti se snažili o získání výjimky pro církevní školství. Řeholnice byly biskupy poučeny, aby se k ničemu jednotlivě nezavazovaly a vyčkaly na stanovisko ze strany biskupství. Jelikož hlavním předmětem bylo vzdělávání dětí, tak se i mnozí rodiče zapojovali do obrany škol formou deputací a to nejen ve výše uvedené Olomouci ale oslovovali i Prahu a ministerstvo školství.

Bohužel tento boj neměl úspěšný konec. 24. září 1948 zasedala komise městského školního výboru, která rozhodla o tom, že sestry jsou povinny podat jednotlivé rezignace do začátku října 1948. Sestry uposlechlly a podaly vyžadované rezignace. Nicméně směly ze škol odejít až tehdy, když za ně byla za ně nalezená vhodná náhrada. I přes ztráty, se řeholnice dále snažily udržet alespoň péči o dívčí gymnázium v Olomouci, které bylo spojeno se zestátněným gymnáziem. Zde se snažily děti vychovávat alespoň mimo dobu vyučování. Probíhaly soukromé hodiny hudby, kurzy vaření a šití. Kupodivu mohly ještě nějaký čas probíhat biblické závody. Tyto závody ale nakonec zanikly také a to po

³¹ Tento boj o školy I. a II. stupně je podrobněji popsán sr. Žákovou a sr. Pálkovou viz.: ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003. s. 47 – 49.

prázdninách roku 1950. Důvody byly jasné, většina sester byla rozvezena po továrnách a školy nesměly přijímat katechety.

Předtím, než přejdu k zabrání klášterů komunisty, chci zde ještě zmínit jednu z překážek, kterým musely sestry čelit. Tou byly prověrky na vysokých školách. Byly zavedeny k prověření nastolené socialistické ideologie. Vzhledem k tomu, že mezi hlavní dominikánské body spirituality patří studium, se těmto prověrkám nevyhnuly ani sestry na vysokých školách. V otázkách prověrek se objevilo například i téma husitské doby a upálení mistra Jana Husa, názory na církve, víru nebo také otázka proč se sestra stala řeholnicí.³²

Na možnost, že nastolená situace může být začátkem konce řádu, připravovaly matky představené své řeholnice, protože věděli, že odebrání pravomocí ještě není u konce. Přípravy byly zaměřené v první řadě na staré a nemocné sestry. Tehdejší představená matka Kazimíra Havelková vynaložila úsilí, aby tyto sestry byly převezeny do bezpečnějších klášterů. Jedním z těchto útočišť, byl klášter v Klimkovicích již sloužící jako místo odpočinku pro staré řeholnice. Pokud byly, ale sestry těžce nemocné, například ty nakažené TBC, zůstaly v mateřinci v Řepčíně, kde o ně bylo nejlépe postaráno než ve vznikajících filiálkách. Dalším bodem přípravy bylo postupné uskládňování přebytečného nábytku u příbuzných. Závěrem těchto přípravných kroků bylo vyzvání matkou přestavenou novickám, aby odešly do civilu, všechny odmítly a oblékly černý závoj. Domů byly poslány kandidátky a postulanky.

2.4 Akce vyklizení ženských klášterů

Rychlost s jakou zabíraly orgány kláštery, byla až překvapivá. Řepčínský mateřinec byl zabrán, ještě před tím než přišel telegram od matky představené. Tomuto temnému dni v životě řeholnic, předcházely dva dny, v kterých si komunisté celou akci připravili. Dne 17. dubna 1950 v Praze na SÚC byla svolána schůze představených ženských řeholí, kde si komunisté chtěli ověřit účinek přecházejících nezákonností. Tím však u sester narazili na pevnou víru a oddanost Bohu a Církvi. Neuspěli ani s pokusy upokojit řeholnice, že nebudou vystěhovány z klášterů. Druhým důležitým dnem bylo 25. září 1950, kdy

³² HÜBNEROVÁ, sr. M. Benedicta. Česká kongregace sester dominikánek. In: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005. s. 92 – 132. ISBN 80-7699-195-7. s. 100 – 101.

proběhlo další zasedání SÚC, na které se musela dostavit matka Kazimíra Havelková. Na zasedání jí bylo nařízeno, aby se deset dominikánských řeholních domů vystěhovalo a přesunulo během dvou dnů do Bohosudova.

K přesunu došlo 27. září 1950. Je zajímavé, že se zřizenci přišla i přidělená církevní zmocněnkyně Milada Venháčová, která byla před lety vyloučena z řepčinského gymnázia. Sestry byly přestěhovány do jezuitského kláštera v Bohosudově. Spolu s dominikánkami z deseti domů, se sešlo na místě na 400 řeholnic z ostatních řádů.³³ Představená dominikánek byla přesunuta do Kokor. Sestry byly ujištěny, že je klášter zařízený, že si nemusejí brát nic, kromě osobních věcí, opak byl však pravdou. Některá auta, která byla naložena nábytkem z převzatých domovů, ani nedorazila na určené místo. Celému procesu vystěhování se mohly sestry vyhnout odchodem do civilu.

Toto vystěhování řeholí, bylo součástí plánu na likvidaci náboženského života. Plán byl časově vymezen od druhého pololetí roku 1950 a ukončen měl být v prvním čtvrtletí roku 1951. V prvním bodě bylo nutné řehole situovat do co nejmenšího počtu objektů a pro KSČ politicky výhodných oblastí. Druhým bodem bylo rozbití disciplíny uvnitř institutů, za účelem následně ovládnout jejich vedení. Poslední částí tohoto plánu bylo zredukovat řeholní personál v sociálních zařízeních a ústavech.

Po náročné noci se brzy ráno sestry sešly v bazilice Panny Marie Bolestné na mši svatou. Mše svatá pro ně znamenala velikou podporu. Jak píše sestry Marie Jana a Marie Božislava : „A ty duchovně pookřály, jejich srdce naplnila důvěra v přímluvu Matičky Bolestné, všechny si odnášely domů jistotu Boží blízkosti.“³⁴ Duchovní opora v těchto časech, byla pro řeholnice velice důležitá, ne jen z důvodu, že nevěděly, co s nimi bude nadále, ale novým členkám byla ukazatelem, že vše je tak jak má být, i když jsou časy těžké. Jistým způsobem zrovna u dominikánek, nový režim vyvolal velikou soudržnost a v období voleb i rebelského ducha, kdy se sestry stavěly na odpor.

Přestože byl plán centralizace řeholnic plněn, nebyl vykonán na sto procent. V plánu bylo přesunout 3000 sester, ale bylo jich přestěhováno o 500 méně. Pro SÚC to

³³ V knize o životě sester v druhém padesátiletí 20. Století, je udán přesný počet sester svezných do Bohosudova viz ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003. s. 58.

³⁴ ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003. S. 58.

bylo poněkud veliké sousto, celá akce na centralizaci řeholnic přesahovala jejich zkušenosti a znalosti. Po této akci vyvstala otázka, co s řeholnicemi dále?³⁵

2.5 Vyrovnávání se s novým místem

V Bohosudově musely sestry čelit špatnému stavu budovy kláštera. Deštivé a chladné podzimní počasí pronikalo skrze rozbitá okna a ústřední topení bylo mimo provoz. Špatná voda zapříčinila onemocnění některých sester, o které pak muselo být postaráno. Jak jsem již zmiňovala, nábytek, který si sbalily ani nedorazil do kláštera a pokud ano, z veliké části byl přivezen poškozený. Byly ubytované ve velkých počtech v jednotlivých místnostech. Největší počet sester ubytovaných v jedné místnosti bylo 20 plus magistra. Nejvíce se hromadné ubytování týkalo zejména novicek.

První týdny, byly strávené úklidem a zabydlováním. Sestry si rozdělily úkoly a ze začátku pracovaly odděleně, každá se svým řádem. Poté začal správce rozdávat úkoly mezi sestry a jim nezbylo nic jiného než se řádově promíchat a spolupracovat. Z počátku se bohoslužby odehrávaly v bazilice. Jediným kdo mohl celebrovat při bohoslužbách, byl 89letý arcikněz P. Josef Zechel a kaplan P. Blaise. Ale dominikánky toužily po své kapli. Té se jim na žádost dostalo. Ještě než všechny řeholnice byly poslány na práce do továren, probíhaly ranní bohoslužby, které se nemusely nijak časově krátit, nebo přesouvat na brzké ranní hodiny.

2.6 Zaměstnání sester

Aby byla využita pracovní síla sester, téměř o měsíc později po příjezdu do Bohosudova, byly po skupinách rozvážené do továren. Skupinka čtrnácti dominkánských řeholnic byla poslána do textilky v Nových Modlanech. Následující den čekal další dvacetičlennou skupinku dominikánek stejný osud akorát v jiné textilce a to v Trnovanech. Poslední třetí skupinka dominikánek byla zaměstnána v kaolínce. Sestry se tak od charitativní, sociální a vzdělávací práce přesunuly ke strojům.

Vzhledem ke kvalifikaci sester v oblasti zdravotnictví nastal problém jak sestry nahradit stejně kvalitním personálem. Proto jejich nahrazení trvalo delší dobu, než si

³⁵ TESAŘ, Petr. Ženské řehole v období totality. In: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005. s. 19 - 58. ISBN 80-7699-195-7. s. 27

komunisté představovali. Řádový oděv tak byl stále lidem na očích a trnem v oku KSČ. Straně se nezamlouvalo, jaký měly vliv na pacienty, které v těžkých chvílích utěšovaly a poskytovaly jim tak útěchu. Stát v tom však spatřoval úkon rozvracení nově nastolené ideologie. Na vedení byl kladen nátlak, aby sestry byly ve své zdravotnické činnosti, co nejvíce omezeny, jenomže některé z nich byly velmi dobře kvalifikované. Nakonec k nahrazení sester došlo a lékaři museli přijmout nový nezkušený, i když vyškolený personál.

Sestry díky práci dostávaly plat. Plat používali komunisté i jako lákadlo k odchodu členek řádů do civilu. Sestry byly zatvrzelé, odmítaly a své skromné platy odevzdávaly představeným.

2.7 Kampaně a soudy

Na tomto místě trochu odbočím od života v Bohosudově. Stále se následující část týká života dominikánek.³⁶ Jak jsem již zmiňovala, řády byly trnek v oku novému režimu, ten vynaložil veškeré úsilí, aby řády rozebral ne jen zvenčí, ale i zevnitř. Členové mužských a ženských řádů udržovaly vztahy z veřejností, které byly díky křesťanské víře pozitivní. Lidé měli oporu v církvi. Aby tyto vztahy byly ukončeny, byla zahájena urážlivá kampaň (hlavně prostřednictvím tisku) zpochybňující práci a oblíbenost řeholníků. Proti dominikánkám byly takové útoky v době jejich soudního procesu, kdy se provinily ukrýváním salesiána V. Filipce v liptálském klášteře. Nenávistné články je obviňovaly z příšerného chování vůči sirotkům v klášteře v Bojkovicích. Byly osočovány z bití sirotků, zavírání dětí do sklepa v rámci trestu nebo hladovek.³⁷ Cílem této kampaně bylo nashromáždit „důkazní materiál“ proti řeholím, který mohlo následně StB použít.

³⁶ Tématem kampaně proti řeholnicím se věnuje a více přibližuje Vojtěch Vlček, soudní procesy popisuje u každého řádu sester zvlášť, viz VLČEK, Vojtěch. *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*. In.: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005. s. 59 - 91. ISBN 80-7699-195-7.

³⁷ Vojtěch Vlček uvádí ukázky článků této kampaně viz VLČEK, Vojtěch. *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*. In.: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005. s. 59 - 91. ISBN 80-7699-195-7. s. 63 – 65.

Důvodem k zatýkání nebyly pouze články obviňující řehole, k nim byly přidány body pro možnost zatčení členů řeholí. Důvody k odsouzení byly: všestranná pomoc perzekuovaným osobám – kněžím, řeholníkům i laikům, pomoc internovaným biskupům, rozkrádání národního majetku za účelem zajistit perzekuované osoby nebo zachraňování řeholního majetku před znárodněním, ilegální pokračování v řeholní činnosti, samozřejmě odesílání zpráv do zahraničí, šíření tiskovin náboženského charakteru, veřejné protistátní výroky, jakékoliv projevy politického odporu a tajná práce s mládeží.

Vrátím se k situaci v klášteře v Liptále, zmíněné v souvislosti s nenávisťou kampaní. Zde se kongregace dominikánek starala o opuštěné a postižené děti, avšak i zde došlo na zatčení sedmy sester v souvislosti s ukrýváním salesiánského kněze P. Václava Filipce.³⁸ Odsouzeny byly v létě 1957. Nejdelší trest odnětí svobody dostala představená Růžena Minaříková, byla odsouzena na 5let a sr. Marie Šumberová, která dostala 4 a ½ roku. Zbýlých pět řeholnic bylo odsouzeno v září. Trest odnětí svobody se pohyboval od 2 a ½ do 6 měsíců.

Jinou odsouzenou z řad dominikánek byla představená klášter ve Víceměřicích sr. Karla Božena Kelnerová. Byla odsouzena spolu se čtyřmi kněžemi z Olomoucka a Přerovska za podvracení republiky. Tímto podvracením mělo být rozmnožení náboženských tiskovin, tedy protistátních. Těmito tiskovinami měly být například modlitba ke 100. výročí zjevení Panny Marie v Lurdech, Úmysly apoštolátu nebo Sicilský zázrak.

2.8 Konec pobytu v Bohosudově

I když náročné, ale celkem poklidné časy měly v Bohosudově brzy skončit. V roce 1951 ke konci dubna zde bylo 164 dominikánek. K sestřím se donesly neblahé informace o jejich následném osudu. O bohosudovský klášter jevil zájem ministerstvo obrany a sestry měly být následně tříděny do skupin podle věku. Událostí, která tyto informace

³⁸ Kněz byl propuštěn ze soustředovacího tábora v roce 1950. Po propuštění na popud představených začal tajně organizovat spolubratry a pobízel je k vytváření komunit a byl jim oporou na cestě duchovního poslání. O dvou letech odešel do ilegality a počal se skrývat u dominikánek v liptálském klášteře. VLČEK, Vojtěch. *Procesy s řeholnicemi v 50. letech*. In.: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005. s. 59 - 91. ISBN 80-7699-195-7. s. 73

potvrzovala, bylo odvezení nejmladších křížových sester do státních nemocnic 15. března téhož roku. Na konci května začalo stěhování dominikánských sester.

První skupinou vyváženou v květnu byly dominikánky nad 60 let. Jejich dalším místem byla Vidnava. O dva měsíce později odjela nejmladší skupina sester ve věku do 30 let do Vandsdorfu. Zde na ně čekala práce v textilce Elite. V září se k sestřám do Vandsdorfu přidala další skupinka, avšak s jiným pracovním umístěním a to v továrně Velveta. Poslední dvě skupiny mladších řeholnic byly přestěhovány do Krásné Lípy, kde pracovaly v punčochárně Elite a do Benešova nad Ploučnicí spolu s křížovými sestrami. A na konec do Bílé Vody vyly přestěhovány ty nejstarší členky řádu.

2.8.1 Otázka důchodu

Sestry umístěné ve Vidnavě nepobíraly žádný důchod, tudíž neměly peníze na jídlo. Byly tak odkázány na dary z řad dobrodinců a otop si byly nucené shánět v lese. Do starosti o obživu přibyla nucená brigáda na sklizeň řepy. Brigáda stála sestry hodně sil, vzhledem k jejich věku, takto náročná práce byla nemyslitelná. Sestry byly tohoto břemene zbaveny a byla určena věková hranice, aby nebyl narušen pracovní plán. Náročné brigády tak mohly zastávat sestry do padesátého roku života. Nakonec tato skupina byla převezena do Bílé Vody.

Otázka obživy z nemožnosti pobírat důchod zůstala stále nezodpovězena. V Bílé Vodě panoval stejný stav jako ve Vidnavě. Sestry si musely obstarat obživu samy. Situace se „vyřešila“ až v listopadu 1951, kdy správce nařídil, aby ty, co dovršily 65. rok věku, si o důchod zažádaly a těm které této hranice nedosáhly, byla nabídnuta práce v zahradě.³⁹ Sestry si přivydělávaly, jak mohly, například do roku 1952 si přivydělávaly sázením stromků nebo brigádami v zemědělství.

2.9 Odbojné sestry

Asi nejvzpornější komunitou byla nejmladší varnsdorfská skupina sester. Prvním bodem vzdoru bylo odmítnutí povinné účasti na školení. Sestry odmítly toto školení

³⁹ Správce Josef Strouhal sestřám za práci na zahradě dával lat 1000 Kč. HÜBNEROVÁ, sr. M. Benedicta. Česká kongregace sester dominikánek. In: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005. s. 92 – 132. ISBN 80-7699-195-7. s. 114

okamžitě. Čtení z novin se však nevyhnuly. To však sabotovaly odchody z místnosti. Na tyto události vzpomíná sr. Slavomíra v rozhovoru následující kapitole.

Ve Vandsdorfu mladé sestry musely bojovat za svůj duchovní život. Budovatelská snaha rozvrátit řeholní život nespočívala pouze ve školeních, čtení novin nebo poslouchání rozhlasu v kapli.⁴⁰ Sestrám bylo ukládáno tolik práce, aby jim nezbyl žádný čas na žádnou modlitbu. Vstávaly brzy ráno do práce a vracely se pozdě večer. Mladé sestřičky projevily poměrně silného odbojného ducha, vždyť spousta z nich vstoupila do řádu s příchodem nové ideologie, ale ony si nenechaly vzít svou víru, za kterou v těchto těžkých časech bojovaly. Pro to aby se mohly každý den obrátit k Otci v modlitbách a strávit aspoň chvíli rozjímáním, musely vymyslet řešení. Na modlitby vstávaly ještě dříve, než musely vstávat do práce, když jim vedení v této aktivitě začalo bránit ještě více, utíkaly okny nebo sklepy přes uhlí jen pro to, aby se dostaly na ranní mši a zachovaly si tak alespoň kousek nezávislosti.

Na konci zimy v roce 1952 byla tato skupina vzpurných sester roztržena a jedna část putovala do Dolního Lánova a druhá do Maršova. Po půl roce byla skupinka z Dolního Lánova převezena do Svobody nad Úpou. Tady se jejich vzdor projevil nepřítomností u voleb. Situace s bojkotem voleb nenastala pouze ve Svobodě, ale i v jiných místech, kde byly řeholnice koncentrovány. Tento volební bojkot nebyl stoprocentní u všech řádů. Asi největší vzpurnost byla zaznamenána právě u dominikánek. I přes přemlouvání a výhrůžky se k volbám nedostavily, a když už byly nucené pod těžkými výhrůžkami, volební listy celé proškrtaly nebo jakkoliv znehodnotily (na to se přišlo až u sčítání hlasů).

2.10 Hejnice

Přes veškeré strasti koncentrovaných sester, se domnívám, že nesmím opomenout tuto podstatnou část jejich života. Hejnice byly určeny pro „izolaci reakčních sester“. Celá událost odvozu asi dva a sedmdesáti sester se uskutečnila 28. a 29. června v roce 1952. Do

⁴⁰ Aby sestry zamezily socialistickou propagandu, přestřihávaly například postupně dráty od rozhlasu. Vzhledem k jednotě sester a snaze držet při sobě v těžkých časech, se na viníka nepřišlo. HÜBNEROVÁ, sr. M. Benedicta. Česká kongregace sester dominikánek. In: VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005. s. 92 – 132. ISBN 80-7699-195-7. s. 115.

této izolace se dostala i matka představená Kazimíra.⁴¹ Každá ze sester, než byla převezena do Hejnic, byla informována, že probíhá proces, do kterého je zapletena a že nadále bude izolována, dokud se neprošetří všechny okolnosti.

Život v Hejnicích byl velice přísný. Sestry byly ubytovány bez rozdílu řádu. Klášter byl kompletně uzavřený a hlídáný ozbrojenými muži. Režim byl velice podobný vězeňskému, sestry se nesměly dívat z oken natož je otvírat a vycházení na zahradu či dvůr nepřipadalo v úvahu. V noci byl dům osvětlen a dolní chodby taktéž. Bylo jim oznámeno, že budou zapojeny do pracovního procesu (to jim pomáhalo si uhradit ubytování a stravu) a péči o klášter, než se věci vyjasní. Vzhledem k časté nepřítomnosti kněze si sestry musely sloužit mši svatou samy.

Poměry se zlepšily až po roce 1953. Nejdříve byly řeholnice převezeny do Oseka, ale po krátkém čase dovezeny zase zpět. Hejnice během jejich nepřítomnosti byly změněny na charitativní ústav a hlavně byla sestrám vrácena jejich legitimace. V následujících dvou letech nastal postupný odchod všech sester. Poslední sestrou, která opustila Hejnické prostory dne 25. Října 1955, byla sestra Berta. Toho roku byl klášter předán českým voršilkám.

V dalších pěti letech podstoupily dominikánky několik přesunů do jiných továren nebo odchodem do charitních zařízení. Příčinou byla likvidace továrních zaměstnání. Došlo tak k odchodu několika sester do civilu. Některé vystoupily z řádu za účelem zachování si poskytnutého pracovního místa, jiné kvůli socialistické šikaně. Odcházely sestry, které prošly továrnami, ale i ty které pracovaly v charitních zařízeních.

„Státní moc se domnívala, že problém řeholních sester zlikvidovala, když neměly kláštery. Neměly. Ale žily, pracovaly, apoštolovaly do dnes.“ „V 50. letech v rámci Akce – R bylo v Československu zlikvidovaných 56 ženských řeholních společenstev a 670 řeholních domovů. 11 896 řeholních sester bylo deportovaných na nucené práce a vyvezených do soustředovacích klášterů.“⁴²

⁴¹ ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003. s. 88 – 91.

⁴² *Sud' ma a skúšaj* [film]. Scénář a režie Ivica KÚŠIKOVÁ. Slovensko, 2013.

3. Rozhovor

Sr. Marii Slavomíru jsem potkala na středoškolských studiích, kdy jsem bydlela v Katolickém domově studujících. Pro rozhovor jsem si sestru vybrala nejen pro její ochotu se mnou sdílet její vzpomínky na svůj život v řádu, ale i proto, že sestra je již ve věku, jelikož nastupovala do noviciátu před rokem 1950. Na téma života za komunismu mě přivedla i myšlenka, že díky neochotě nebo zármutku z minulosti, může být pro mladší generace přínosné, dostat jakékoliv informace o životě během komunistického režimu od svých prarodičů. Sestra spustila vyprávění, pokládala jsem jen doplňující dotazy. Provedla mě celými roky dominikánského řádu, od roku 1948 až po konec do roku 1989.

Ani jsem se nemusela ptát, kolik je sestřičce let. Sama mi to prozradila.

Já mám osmdesát pět roků. Nevím kolik vám toho povím, protože ta mysl je již poznamenaná tím věkem.

Sestru jsem ujistila, že si na svůj věk pamatuje hodně událostí. Sestřičky říkaly, že jste byla i představenou?

Byla jsem, ano. Ale ne v tu dobu. To jsem byla po noviciátu, když nás odvážely. Jako čerstvá sestra jsem vstupovala do kongregace v roce 1948, kdy přišli komunisté. Maminka pro mne tehdy přijela a s pláčem mě prosila, ať se vrátím domů.

K tomu vyvážení. Přišlo v padesátém roce v dubnu. Vyváželi nejen nás, ale i řeholníky. Ty to měli mnohem krutější. V noci je přepadli s puškami, museli si vzít opravdu jen to nejnnutnější. Byli rozstrkaní po všech koutech. My potom také. Na nás sestry přišly téhož roku, 27. září. Já jsem tehdy byla v Bojkovicích. Byla jsem tam od května do toho září, kdy nás vyvážely. Přišli teda dva dny před tím, před 27. zářím. Toho dne některé sestry šly na pole a musely se vrátit. My zatím byly obklíčené a už jsme se k telefonu nedostaly. Když se vrátily sestry z pole, tak jsme se musely shromáždit v jedné místnosti, tak jsme se shromáždily v kapli. Tam nám přečetli nějaký dekret. Přivezli také s sebou několik mladých děvčat. Protože nám už školu vzaly, už jsme nesměly mít úřad a měly jsme tam už pouze sirotky a batolata. Když nám zrušili školy, tak jsme braly malé děti, batolata, tři, čtyři roky, možná dva roky staré, od maminek, které byly třeba velice nemocné nebo ty děti již byly osiřelé. Batolata jsme braly k sobě, i proto že jsme si říkaly, že nás zachrání, že nás třeba proto nebudou vyvážet. Přivezli tedy ta děvčata a my je musely zaškolit během dvou dnů. Nakonec jsme se musely jít sbalit.

Kdy vás vyvezli? V jakou denní dobu?

Po půlnoci. V naší kapli byla po půlnoci mše svatá. Svatostánek zůstal otevřený, protože eucharistie už nebyla. A nasedaly jsme se svými věcmi do autobusu. Oni řekli: „Všecko máte tam připravené. Nic si neberte.“

Ano, to jsem se dočetla, že vše bylo takzvaně „připravené“, ale nebylo.

My jsme se bránily, že každá si vezmeme oblečení a nějakou skříň. Tak to naložili. Odvezli nás, řekli nám, že jedeme do Bohosudova. My jsme neměly jistoty, protože v té době se hodně hovořilo, že vyvážejí řeholnice na Sibiř. Taková neurčitá nejistota panovala. Dozor StB jel s námi. Přijeli jsme do Bojkovic. Protože do Bohosudova nás nechtěli přivést za světla. Takže jsme dost dlouho stáli kdesi v lese. Až se začalo šestiť, tak nás přivezli ráno do kláštera.

Brali nás jako dobytek. Zřízenec řekl: „Tady máš čtyřicet kusů.“ A tak nás tedy rozdali. Dali nás do jedné veliké místnosti, asi to byla třída, protože před tím tam nějakou dobu byli soustředění řeholníci. V té místnosti byla jedna skříň se zásuvkou, staré sestřičky se u ní střídaly, my mladší jsme si posedaly okolo a čekaly, co bude ráno.

Ráno přivezli nějaké ty věci, co jsme si přichystaly. Určili nám jakési místnosti. Vím, že nás v jedné místnosti bylo šestnáct sedmnáct sester. Postel, noční stolek, postel, noční stolek. Dvě řady a uprostřed byl prostor, stůl a židle, kde jsme se modlily.

Abychom měly z čeho žít, tak některé sestry začaly pracovat v továrnách. Kaolínka se tomu říkalo. Kde se dělaly a vypalovaly součástky třeba na elektrické sloupy. To se asi už dnes nepoužívá, nevšimla jsem si toho. Teď je to všechno z umělé hmoty, dřív to bývalo z kaolínu. Bílé, vypalované. Tak tam pracovaly sestřičky. A já jsem v únoru v roce 1951 nastupovala do Vrchoslavské šroubárny. Buď jsme začišťovali šrouby nebo do letadel malinké válečky.

Jak náročné byly směny?

Chodili jsme na dvě směny. Přesně už to nevím.

Každý den?

Tehdy byly ještě soboty pracovní. Někdy jsme musely i v neděli a svátky, aby se splnila norma. My jsme v zasvěcené svátky a neděle nechodily do továren.

A nenutili vás?

Velice nás přemlouvali, strhávali nám dva dny z dovolené. Takže my jsme neměly žádnou dovolenou přes celý rok, protože nám to padlo jako trest.

V té šroubárně v jednapadesátém roce, vyklízeli Bohosudov. Dělili sestry. 29. června je svátek svatého Petra a Pavla a na ten svátek, mladé sestry vyváželi z Bohosudova do Vandsorfu. Ještě k Bohosudovu chci říct, že jsme tam byly se sestrami křížovými. Nás dominikánek tam bylo 173 a do čtyř set byly sestry křížové. Velice jsme si porozuměly. Chodily jsme nejdříve do kostela na mši svatou, to je poutní místo Panny Marie bolestné, Bohosudov, ale za velmi krátký čas nám to bylo zakázáno. Takže jsme mývaly mši svatou v kapli, kterou jsme si udělaly z jedné místnosti. Chtěli nám zabránit, abychom se stýkaly s lidmi, takže do toho poutní kostela jsme nesměly chodit.

Toho 29. června nás vyváželi. Myslím, že nás bylo rovných třicet sester. A křížových nevím kolik. Týkalo se to sester do třiceti let. Já jsem tehdy neměla ani 21 v jednapadesátém. Odváželi nás do Vandsorfu.

Ještě v padesátém roce bylo 17 sester a ještě jedna menší skupina přijatých do řádu. Matka představená říkala těmto sestřím: „Odejděte. Běžte domů, protože my nevíme, co s námi bude.“ To bylo ještě v Řepčíně, tehdy v našem mateřinci.

Ve Vandsorfu jsme bydlely na starém soudě. Snažily jsme se nějak natlačit, abychom jednu místnost vyšetřily na kapli a měly nejsvětější svátost pod jednou střešou.

Ve Vandsorfu, jsem chodila do továrny Elite. To byla továrna, kde se pletly punčochy. Natahovaly se na formu, to byly tehdy ještě punčochy vzadu s tím švem. Tam jsme se zapracovaly a byly jsme tam pouze do 11. února 1952. Mistři byli tak nešťastní, protože viděli v nás poctivé dělnice. Plán se plnil, jak to za komunistů mělo být. My ho plnily nad sto procent. Mistři se k nám chovali moc pěkně, ale musely jsme chodit ve Vandsorfu na školení. Řekly nám, že to je proto, abychom si usnadnily práci. Ale bylo to samé politické školení. Jednoho dne jsme řekly, že tam chodit nebudeme. Na tom starém soudě nás bylo osm nebo devět řádů, zase sestry křížové, kontemplativní sestry dominikánky, my jako kongregační sestry, sestry z Hradčan, klarisky jako kontemplativní sestry, pak tam byly sestry mariánky se jim říkalo a sestry boromejky. Prostě ze všech možných řádů. Ale my jsme se tak sblížily a na tom školení jsme se dohodly, že tam chodit nebudeme. Na celou továrnu zaznělo: „Sestry řádové ať se dostaví na školení.“ No, ale my jsme nešly. A my

jsme také částečně patřily pod charitu. Oni se tím opírali o českou katolickou charitu, která měla ústředí tady v Praze. Soukromě nám vyhrožovali, že zavřou představené, když nepůjdeme. To sice neudělali, ale udělali to později.

To jsem četla, že pak matky představené oddělili od řádů a zavřeli je.

Ano. Třeba do Vandsdorfu za námi přijela sestra, matka Svatava, s matkou představenou sester křížových přijely autem, ale ony vůbec nesměly do domu. My jsme vyběhly ven na tu silnici, polehaly jsme si na kapotu a ony nakonec musely odjet. Takže nás oddělily od představených, mysleli si, že půjdeme do civilu. Přemlouvali nás. Hodně nás ve Vandsdorfu přemlouvali: „Sestřičko mladoučká, hezoučká.“ Nabízeli nám, abych to nepopletla, někde se to dočtete, několik desítek tisíc do začátku, najdou nám práci, najdou nám bydlení, ať si jdeme do civilu. Nikdo neodešel.

Ještě se vrátím k tomu, jak tehdy představená vybízela, aby ty mladé sestry odešly domů. Ony začaly plakat, že ne, že neodejdou a půjdou s námi. Takže noviciát dělal v továrnách.

11. února roku 1951 nás odvezly z Vandsdorfu do Dolního Lánova. Byla to vila po továrníkovi, který měl továrnu vedle na jutu. Byl to pravděpodobně Němec. Vše tam bylo vyklizené. Byly jsme tam se sestrami vodilkami a křížovými sestrami. A nás, sestry dominikánky, my jsme byly dosti rebelové, tak nás rozdělili na polovičku. A že ta druhá polovina přijede za námi do Lánova. My jsme se nechtěly hnout, když nepojedeme všechny. Seděly jsme na kufrech a prostě nepojedeme. Pak jsme ale volaly naší generální představené Matce Kazimíře. Ta nám řekla: „Sestřičky, Pán Bůh vás ochrání. On je všude. Hlavou zeď neprorazíme. Jeďte.“ Tak jsme nasedaly do autobusu.

Na matky představené musel být veliký tlak ze strany komunistů.

Ano, na ně, na nás. Na všechny.

Stmelovaly se matky představené z ostatních řádů? Byla možná setkání, o kterých by komunisté nevěděli?

Až když jsme byly z továren pryč. Byla jsem na takovém setkání dvakrát. Byla jsem třeba v Hradišti Znojmo u sester boromejek. Tajně, velice tajně. Potom tady také u kapucínů na Loretě. Ještě s panem biskupem Liškou jsme se setkaly jako představené, abychom byly informované. Když jsme byly v továrnách, tak to nešlo.

Když nás převážely z Vandsdorfu do Lánova, sněžilo. Vločky jak palce, silničáři jezdili a odstraňovali sníh. A hrozili nám. Asi si mysleli, že jedeme na výlet. Z toho Lánova jsme jezdily třicet kilometrů do Starého města u Trutnova. Tam jsme dělaly jen čtrnáct dnů a pak nás přeřadili do Maršova. Z té čisté práce ve Vandsdorfu jsme se dostaly do továrny na zpracování lnu, kde se buď prášilo jako u mlátičky nebo prás toho vlákna lnu procházel horkou vodou přes ozubená kolečka do cívek, kde byla niť, a když se přetrhla, my musely zastavit a honem rychle navázat, aby cívka nebyla prázdná. Když byly cívky plné, všichni jsme se setkaly a honem je daly na takové plotýnky a sestra honem navázala, aby ten stroj běžel dál.

Tam jsme tedy byly čtrnáct dnů, pak nás vzali do toho Maršova, ale práce byla tatáž. Nakonec nás ještě přeložili do další továrny, do Maršova 4 Temný důl, ale práce byla stejná. Akorát nevím, který to byl měsíc, a který to byl rok.

Jednoho dne volaly sestřičky některé sestry. My jsme se vrátily z domu do toho Lánova, do té vily. A tam ve vestibulu stála naše referentka, co nás hlídala a další žena a asi tři muži. Oznamovali nám, že ty sestry, které se nevrátily, jsou zajištěné a bude velké vyšetřování, že se provinily proti tomu a tomu zákonu a paragrafu. My jsme se do toho obuly, že ty sestry přece známe, že nic špatného neudělaly. „No počkejte, bude vyšetřování a ono se ukáže.“ Takže tyto sestry, jak byly špinavé, zaprášené a tak jak byly, tak je odvezli do Hejnic. Zastavili kdesi v lese a čekali na další auta. Na další sestry. Až byly pohromadě, tak je odvezli do Hejnic. Tam byly tři roky vězněné. V bývalém františkánském klášteře. A po třech letech je zase odvezli. Potichoučku. Nesměly jsme s nimi mít žádný styk, jen přes poštovní schránku.“

Já se vrátím k začátku vyprávění. Říkala jste, že přivezli děvčata na zapracování. První z informací, než jsem se dočetla přesněji, co se s vámi dál po razii dělo, bylo, že vám nechali sociální péči. Ale i to, že vám režimem byla přidělena ta nejhorší sociální práce. Po té jsem zjistila, že vám byla tato práce i navracena na základě klasifikace sester.

Protože my jsme stejně měly, ještě za normálních časů, ústavy pro mentálně postižené v Střelicích u Brna, ve Víceměřicích. A když nás potom propouštěli, částečně i některé sestřičky ze zdravotních důvodů, jsme se dostaly jako pracovní síly do těchto ústavů k našim sestřím.

A Vy jste se po tom vrátila? Jak to proběhlo po všech těch převozech z jedné továrny do druhé?

Já se tedy vrátím, nám tu druhou polovinu sester zpátky do Lánova nedovezli. Ale zrovna do Maršova 4, blízko Pece pod Sněžkou do staré hospody. Nakonec nás i tu druhou polovinu dovezli do Svobody nad Úpou, tam jsme byly nejdéle. A ve Svobodě nad Úpou si vzpomenu takovou píseň, kterou jsme zpívaly, já vám jí řeknu: „Moravo, Moravo, Moravěnko milá, Svobodo, Svobodo, Svoboděnko milá, navždycky zůstane vzpomínka, mi bílá. Na vůni tvých lesů, krásu dárek z rána, kdy duše cítila blízkost svého Pána. Čtvrtý rok kryješ nás, v tichu svého klína, vyhnanství v loužích se, radost nezhasíná. Snad v polích mozoly čas únavu množí, duše však rozkveté silou lásky boží. Jednou si odnesu, jak kytičku z vřesu, nejhezčí vzpomínku z krkonošských lesů. Kolik bylo štěstí, kolik bylo krásy, v hnízdě sta ptáčátek, jak na stupních oltáře (protože nás tam bylo sto sester, tak jako na stupních oltáře v kapli – vysvětluje sestřička). Vzpomínky vezmu si, až zas půjdu dále, lásky své zanechám v tobě hvězdy malé, ať ty hvězdy svítí, lidem cesty zlatí a ať se po nich jde, lidé k Bohu vrátí.“

Přes ty naše modlitby, aby se lidé vzpamatovali a vrátili se k Bohu. No a to bylo víc takových písní.

Měly jsme takovou místnůstku. V té šroubárně jsme všechny měly tak mastné hábity, protože jsme chodily mezi bedničkami, kde byly ty šrouby od oleje. Tak se začaly šít černé hábity. Nakonec jsme měly černé sukně a modrý plášť. Jak lékaři mají bílý, my měly modrý. Zapnutý až ke krku, hlavu jsme měly víc zahalenou než dnes.

Naše sestry byly i v internaci s kardinálem Beranem a s dalšími hodnostáři. Přes poštovní schránku, no ale to pletu páté přes deváté.

Sestřičku jsem ujistila, že to nevadí, jelikož její vzpomínky jsou cenným zdrojem a potvrzením, toho co se píše v literatuře.

Tak tedy, byly jsme už poslední dvě sestry, v té Svobodě nad Úpou. To bylo k poslednímu prosinci v padesátém osmém. Pak jsme odjely do Broumova.

Takže kolik let jste strávily po továrnách?

Osm let v pěti továrnách. Jak jsme se někde zapracovaly, kde si nás oblíbili, tak už nás zase posílali dál.

Nebylo to i pro to, že jste na daném místě získaly přízeň lidí, tak abyste náhodou na ně neměly vliv? Náboženský vliv?

Ano, jakmile jsme byly v oblibě u lidí a u mistrů. Mistři, jakmile si nás oblíbili, tak z toho byli nervózní. Byli pod stálým dohledem stejně jako my sestry.

Sr. Slavomíra si vzpomněla na jeden z mnoha případů, kdy komunismus překazil a zničil poslání a práci, kterou sestry zastávaly.

Například naše sestry měly školu ve Střelcích u Brna s velmi slabými žáky. Těm se věnovaly, aby byly děti schopné se postavit na vlastní nohy a byly připravené do života. Tyto děti pak komunisté odvezli a dali k úplně debilním dětem, k těm nejhorším. U takových dětí je pokrok, když se postaví na nohy, řekne aspoň „a“ nebo si samo dojde na záchod. Taková práce vyžaduje nesmírnou trpělivost a lásku.

Jak pokračoval váš život po roce 1958?

Po tomto roce jsme odjely se sestřičkou Irenejou do Broumova. Jak již jsem řekla v roce 1951, vyklidili Bohosudov do různých továren. No a naše sestry pekly v Broumově hostie. Zde se hostie pekly už desítky let, ještě když jsme byly ve svých domech, pro Čechy a Moravu. Já jsem to dělala velice ráda. Ale za ten rok a půl, to už byli moji noví představení, mi řekli, že by byli rádi, abych šla pracovat do domova důchodců v Buchlovicích. Naše sestřičky v domově byly už tři roky, protože byly vykázány z Liptálu u Vsetína. Skrývaly tam tajně jednoho kněze. Na to se přišlo a několik sester bylo zavřeno a byly vykázány z našeho zařízení, kde se také staraly o mentálně slabší děti. V Buchlovicích jsem pracovala jako sanitářka.

V šedesátých letech jsme se dozvěděly, že bude otevřena zdravotnická při zaměstnání. Tak jsme se přihlásily tři sestry a jedna naše tajná čekatelka. Napracovávaly jsme den a půl noční služby, abychom si mohly udělat školu. Na ředitele školy byly dělány nátlaky, aby naše třída byla zavřena. Byla nás polovina civilních studentů a polovina řeholních sester. I sestry křížové tu byly. Maturovali jsme v roce 1970. Všechny sestry jsme měly červený diplom. To se musím pochlubit.

V Buchlovicích jsem tedy byla až do ledna 1981, kdy jsem byla poslána do Kadaně k našim starým sestřičkám, které tam byly vyvážené v roce 1960 z našich domů, které již byly zestátněné. Z Kadaně vyváželi sestry alžbětinky, kterým dům patřil, do Oseka a nás z Moravy do Kadaně. V Kadani na hřbitově je na dvě stě sester pochovaných.

Jak dlouho jste byla v Kadani?

V Kadani jsem byla šest let. Do ledna roku 1987.

Jaký byl život v Kadani?

Hned v tom roce, co jsem nastoupila, jsme měly 27. a 28. října velikou domovní prohlídku. My jsme tam tiskly liturgii. Breviář. Po II. vatikánském koncilu nastala taková jako obnova církevní liturgie. Jelikož jsme patřily pod charitu, tak jsme měly povoleno texty tisknout. Nejdřív jsme tiskly liturgii pro sestry, kvůli modlitbám a pak na lepší papír pro další. Byly jsme šťastné, že se to nezapomene, protože tyto modlitby se především skládají ze Žalmů, z úryvků Nového zákona, z přímluv za celý svět.

Teď na nás přišla ta prohlídka. Bylo okolo poledne. Sestry přišly, že je hodně lidí u brány. Já jsem tehdy byla ve službě. Rozklepala jsem se, protože my jsme tam tiskly další liturgii, další náboženské texty, například dialog sv. Kateřiny Sienské, Život sv. otce Dominika a tak dále. Tak jsem tam šla a všimla si, že po klauzuře běhají muži. Ohradila jsem se, proč tam běhají muži po klauzuře, že nám nic nebylo řečeno. Hned se ozvala žena v rajtkách, vysoké boty měla. Řekla, že se máme shromáždit v jedné místnosti, všechny sestry a bude provedena domovní prohlídka. A ještě nám bylo nařízeno vydat všechny „ilegální“ tiskopisy. Řekla jsem, že žádné takové tiskopisy nemáme. Nakonec nám oznámili, že tam setrvají asi týden nebo 14 dní. Hlíдали nás, chodili s námi všude, i na toalety. Začali brát knihy, to jsme se ohradily, že na to máme povolení. Oni nám pobrali všechny knihy. Sestřičky plakaly. Raději aby nám vzali chleba než ty knihy. Všechno odvezli.

Pak bylo vyšetřování, kdo ten tisk má na starosti. Já jsem jim řekla, že jsem tu krátkou dobu, od ledna, že se za mě nic netisklo. Nic ilegálního. Jenomže sestřička, co měla na starosti tisk, vytáhla pak ty další texty, které jsme schovaly na půdě, nejenom breviář. Takto jsme to šířily mezi lidi, ale teď to uviděli, že to sestřička vytáhla. Oni byli na nás velice naštvaní. Přes noc s námi zůstala hlídka, abychom nic neprováděly.

Jak celá situace dopadla?

My jsme neměly se sestrami z čeho se modlit. Tak jsme se modlily třikrát denně růženec. Oni mi vyhrožovali, protože jsme se sestrami ohradily, že máme tisk povolený od charity. Písemně chválený. Vyhrožovali a já jim řekla, že jinak mluvit nebudu. Oni vyšetřovali všechny sestry, i ty velice staré, které byly třeba na vozíku. Byl to neskutečný nápor na nervy. Chodily jsme po soudech. Byl odsouzen i náš otec Dominik Duka ve spojitosti

s námi, protože jsme dodávaly knížky i našim bratřím. Odsoudili ho, když pracoval v továrně ve Škodovce. Odsoudili ho i ve spojitosti s našimi knihami. U soudu byli ti, kteří u nás prováděli prohlídku. Sestřička, se kterou jsem chodila po soudech, byla odsouzena. Současně s námi u dalších sester probíhala domovní prohlídka.

Zjevně celá prohlídka proběhla z důvodu udání.

Ano, bylo to na nějaké udání. O tom nechci mluvit. Bylo to udání.

Odbočím od tohoto nepříjemného tématu, ať Vás tím více netrápím. Jaký byl duchovní život v řádu, když vám bylo stále bráněno, jakkoliv se duchovně projevoval?

Dělaly jsme maximum. Snažily jsem se žít ve spojení s Pánem, protože jinak bychom neobstály. Vztah. Na vztahu se buduje ten duchovní život, vztah k Bohu. Víra je vztah k Bohu. Bůh se po částech zjevoval člověku. Člověk obyčejným rozumem z viditelných věcí může sledovat Boží existenci. Rozumem, svobodnou vůlí.

Co pro Vás znamená svobodná vůle?

Jak Bůh nás obdařil svobodnou vůlí. Jak Bůh si utváří každého člověka, že mu dá svobodnou vůli, může se rozhodnout mu ji odebrat. Za komunismu svoboda naše spočívala v tom, že já jsem svobodný člověk, já se rozhodnu, že tam nepůjdu. Přesto jsme jim říkaly, my nejsme svobodní, musíme dělat jen to, co nám je diktováno, nic nesmíme, a proto taky nesmíme volit. Dneska si lidé myslí, že svoboda spočívá v tom, že si mohu bezmyšlenkovitě dělat, co chtějí.

Když se vrátím k tématu bývalého režimu a jeho omezování svobodné vůle. Prosazovaly jste se sestrami svou svobodnou vůlí?

Přesto jaký byl na nás tlak, jsme se cítily svobodné. Uchovaly jsme si svou svobodnou vůli. Například jsme nešly k volbám. Nikdy jsme nešly. Byly to neskutečné nervy.

A když jste se nedostavily se sestrami, přišli za vámi i s volební urnou?

Přišli. Přišli ještě večer.

Je neskutečné, jakou jste se sestrami prokázaly vůlí, jak jste držely pohromadě po celá léta.

I kdyby dostali jen jednu sestru, bylo by to pro nás velká rána, určité vnitřní krvácení by to bylo.

Tím jsme se sestrou Slavomírou ukončily rozhovor. Měla ten den ještě další povinnosti. Rozloučily jsme se a já, jak to skoro při každém setkání se sestrami bývá, jsem dostala požehnání.

Závěr

Jedním z hlavních důvodů pro napsání této práce, bylo přiblížit úskalí, se kterými se musely potýkat dominikánky během svého života. Ale nejen ony. Vzhledem k plánu komunistů na kompletní zničení náboženského života v tehdejší Československu, postihl podobný ne – li stejný osud všechny členy církevní rodiny napříč řeholemi.

Na začátek bylo důležité se obeznámit s počátkem dominikánského řádu a jeho zakladatelem sv. Dominikem. Po probrání se dějinami řádu v českých zemích jsem došla až ke kongregaci dominikánek, která je pro mou práci stěžejní. Za zmínku jistě stojí fakt, že přes dlouho a bohatou historii, kterou dominikánský řád má, je Česká kongregace sester dominikánek nejmladším členem této církevní rodiny. V práci jsem se hluboce ponořila do života sester ve velmi složitém období komunismu. Sledovat odvahu a zarputilost sester v jejich snažení bylo velmi emotivní.

Při rozhovoru, který mi poskytla sestra Slavomíra, bylo zajímavé sledovat emoce s jakými sr. Slavomíra vyprávěla o svém životě v kongregaci. Její životní příběh jsem měla možnost shlédnout i v dokumentárním filmu *Sud' ma a skúšaj*, který byl jakýmsi prvotním impulsem k sepsání této práce. Kongregace mi poskytla možnost nahlédnout do jednotlivých částí jejich života, a to nejen toho minulého, ale i současného. Díky jejich internátu pro středoškolské studenty, v kterém jsem po čas svých středoškolských studií měla možnost bydlet, se mi naskytla příležitost s nimi přijít do osobního kontaktu a to i přímo se sestrami, které tuto složitou dobu zažily.

Ač byl minulý režim takový, jaký byl, pro vztahy mezi jednotlivými církevními řády to mělo rozhodně minimálně jeden pozitivní aspekt. Tím, že došlo ke smazání nevráživosti mezi některými řády, což bylo způsobené nutností jednotlivých řádů komunikovat mezi sebou a častokrát i spolupracovat a trávit společně volný čas došlo k uzdravení církevních vztahů. Tento fakt jsem si mohla potvrdit i dnes, kdy je možné vidět sestry z různých řeholí trávit čas společně.

Seznam použité literatury:

Prameny:

ČERNUŠÁK, Tomáš, Augustin PROKOP a Damián NĚMEC. *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha: Krystal OP, 2001. Dominicana. ISBN 80-85929-50-3.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české. Sv. 2. 1197-1250*. Praha: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-273-2.

VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005. ISBN 80-7699-195-7.

ŽÁKOVÁ, sr. M. Jana, PÁLKOVÁ, sr. M. Božislava. *Druhé padesátiletí České kongregace sester dominikánek 1939 – 1989*. Brno, 2003.

Sekundární literatura:

BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 4A. 1310-1402*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-501-4.

BOBKOVÁ, Lenka a Milena BÁRTOVÁ. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. 4B. 1310-1402*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-551-0

HANUŠ, Jiří a Petr FIALA. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Historia ecclesiastica. ISBN 80-85959-98-4.

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd. 8., v KNA 2. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. Studium. ISBN 978-80-7195-206-0.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-891-7.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8.

Encyklopedie:

BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. Praha: Libri, 2006. ISBN 80-7277-088-8.

HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. Encyklopedie. ISBN 80-7192-222-6.

Elektronické zdroje:

Sud' ma a skúšaj [film]. Scénář a režie Ivica KÚŠIKOVÁ. Slovensko, 2013

Summary:

The connection of the totalitarian regime and the Dominican Sisters has become the main topic for this this bachelor's thesis. In the Czech Republic, Communism is still a taboo and uncomfortable topic. And not only this regime. The religious orders and their lives are not understandable for czech society as well. Life of Dominican Sister in fifties of 20th century shows, how hard time it was.

For beginning of this thesis is necessary to know who was the St. Domini, how was his life and why the order was founded. In the next step, we can see beginning of Dominican life in Czech lands. The relationships between Dominican's doctrine and Hussitism had destructive consequences specially for Dominican order. As we can see in the thesis Dominican order has long history, unfortunately thanks for resorces it showed up that the Czech Congregation of Dominican Sisiters is young. In the first half of 20th century sisters had must to fight with enemies like Nazism and Communism, which had plan for destruction of religious life in Czechoslovakia. For the whole church it was one of the hardest eras. Sisters was forced to work in very bad conditions to forgot their trust in God.

This bachelor's thesis shows life, work and fight spirit of Dominican Sisters. unfortunately, not many sisters are still alive, who remember thist bad times from the advent of communism till his end. This thesis has happy end because Dominican order in Czech Republic does still exists and Congregation as well.